

**Juraj Dobrila, *De Confessione sacramentali* (doktorska disertacija),  
Posebna izdanja, sv. 25, Pazin: Državni arhiv u Pazinu, 2012., 137 str.**

Povodom obilježavanja dvjestote godišnjice rođenja Jurja Dobrile, predvodnika i mecena hrvatskoga nacionalnoga preporoda u Istri, 2012. je u izdanju Državnoga arhiva u Pazinu objavljena njegova doktorska disertacija *De Confessione sacramentali*. Podijeljena na dva dijela, knjiga ima ukupno 137 stranica. Prvi dio čine uvodne studije čiji je cilj, kako u „Riječi izdavača“ (9) napominje Elvis Orbanić, teološki kontekstualizirati disertaciju i pružiti uvid u cjelokupno javno Dobrilino djelovanje. Drugi dio knjige sačinjavaju latinski prijepis, prijevod te preslik disertacije koju je Dobrila obranio na Višem institutu za obrazovanje svećenika pri Sv. Augustinu (*Augustineum*) u Beču 1842., a koja se danas čuva u Knjižnici katoličke i evangelističke teologije u Beču. Pazinski je arhiv 2009. pokrenuo projekt prikupljanja arhivskoga gradiva i dopunskih izvora o životu i djelu Jurja Dobrile, a vrijedan rezultat proizišao iz projekta jest pribavljanje preslika Dobriline radnje. Mons. Ivan Milovan u „Biskupovoj riječi“ (11) ističe kako je ona s jedne strane dokument vremena – teološkoga promišljanja sredine 19. stoljeća, a s druge strane donosi važan niz patrističkih tekstova koji se odnose na sakrament pokore.

U uvodnome tekstu naslovljenom „Crkveno-teološki značaj disertacije Jurja Dobrile“ (13-18) Marko Medved utvrđuje kako se za ocjenjivanje značaja Dobriline doktorske teze ona ponajprije mora kontekstualizirati. Slijedeći crkvenopovijesni pristup, autor iznosi pregled povijesti sakramenta pokore te njezin razvoj od vremena prve Crkve do ranoga srednjeg vijeka, skolastičkih mislilaca i Tridentskoga koncila, koji je uobličio praksu u sustav. Suprotstavljajući se protestantskim tvrdnjama koje su nijekale postojanje pokore, Koncil ističe da je pokora pravi sakrament čiji su dijelovi pokajanje, ispovijedanje i zadovoljština. Braneći sakramentalnost ispovijedi, naglašavalo se da je ispovijed božanskoga zakona nužna za spasenje te kako su djelitelji odrješenja službenici Crkve, biskupi i svećenici. Martin Luther s druge strane iznosi stajalište da je samo javna ispovijed božanskoga prava. Medved nadalje piše o patrologiji u doba Jurja Dobrile te ističe kako je nužno razlikovati grčku i latinsku starokršćansku književnost. Napominje da u 19. stoljeću, posebno među protestantima, započinje proces odbacivanja pojmova patristika i patrologija, a zamjenjuje ih termin povijest kršćanske

književnosti. U nastavku navodi jozefinističke postavke o teološkim znanostima, istaknuvši da je Dobrila studirao u zadnjem razdoblju jozefinizma. Nastavna osnova u Monarhiji u to je doba bila različita od one koju je propisala Sveta stolica. Jozefinističko gledanje na teologiju nalagalo joj je da ne bude spekulativna, skolastička, utemeljena pomoću filozofije, već ju se nastojalo osloniti na Bibliju i crkvene oce. Dobrila ponire u grčku i latinsku patrologiju analizirajući tekstove latinskih i grčkih otaca. Medved ustvrđuje da je Dobrilina namjera bila razgraničenje biti sakramenta ispovijedi i načina njegova obavljanja. S obzirom na to da je na hrvatskome govornom području Dobrilina disertacija jedini dokument koji sadrži prijevode citata iz temeljnih tekstova crkvenih otaca, Medved ističe važnost objave izvornoga teksta i prijevoda Dobriline disertacije za poznavanje patrologije.

Mihovil Dabo i Stjepan Matković u tekstu „Juraj Dobrila i njegovo doba“ (19-26) iznose pregled Dobrilina života, javnoga djelovanja i postignuća te neizostavan opis prilika u Istri tijekom 19. stoljeća. Ističu kako je Dobrila središnja osoba nacionalnoga gibanja među istarskim Hrvatima i Slovencima toga doba, stoga je prikaz toga razdoblja nemoguć bez osvrta na njegovo djelovanje. Autori opisuju teži položaj Istre u odnosu na ostale hrvatske zemlje u vrijeme kada se formirala moderna hrvatska nacija, koja je nastojala obuhvatiti svoj cjelokupni etnički prostor. Istra je tada imala najlošije uvjete za početak razvoja nacionalnoga pokreta. Iako brojčano nadmoćniji, istarski Hrvati nisu se mogli ravnopravno suprotstaviti Talijanima. Dobrila je stoga smatrao da je u borbi za nacionalna prava Hrvata u Pokrajini važna suradnja istarskih Hrvata i Slovenaca te komunikacija s Banskom Hrvatskom. Autori u nastavku teksta donose put koji je Dobrila prošao od rođenja 1812. u Velom Ježenju do stupanja na biskupsku stolicu. Iako je Dobrila upamćen po aktivnostima tijekom godina obnašanja biskupske časti, autori smatraju da valja istaknuti i rane godine njegova života koje su ga oblikovale kao osobu. Tijekom studija na bečkome *Augustineumu* upoznao je Josipa Jurja Strossmayera, koji je postao njegov doživotni prijatelj, pomagač i savjetnik. Autori također ističu da Dobrila od bečkoga studija nadalje ulazi u krug crkvene elite Habsburške Monarhije. Doktorira 1842. i vraća se u Trst, gdje je obnašao razne dužnosti i bio angažiran na raznim područjima. Dobrilin je važan prinos prosvjećivanju hrvatskoga puka u Istri izdavanje molitvenika *Otče, budi volja tvoja* 1854., koji je tada bio jedino oruđe širenja pismenosti na hrvatskome jeziku. Autori zatim navode utjecaj habsburških

vladara na postavljanje visokih katoličkih dostojanstvenika i crkvenu politiku unutar Monarhije. Tako je i Dobrilo 1857. za porečko-pulskoga biskupa imenovao car Franjo Josip I., a ističu i porečko-pulske biskupe koji su redom bili nekadašnji studenti bečkoga zavoda. Opisuju teške prilike koje su zadesile Porečko-pulsku biskupiju sredinom 19. stoljeća, kada ju je uz financijske probleme zadesio i nedostatak svećenika, koji su tada bili jedini nositelji pismenosti među ruralnim stanovništvom. Potom je pozornost posvećena Dobrilinoj preporoditeljskoj djelatnosti te njegovom političkom djelovanju. Smatrajući da je najvažnije jačati intelektualni sloj među Hrvatima i Slovencima, raspoloživa sredstva rabio je za obrazovanje mladeži. Važan je prinos prosvjećivanju hrvatskoga puka u Istri dao 1870. pokretanjem *Naše sloge*, glasila hrvatskoga pokreta u Istri. Autori ističu da je Dobrila, zajedno s prvim naraštajem hrvatskih preporoditelja u Istri, ustrajnim i požrtvovnim radom položio temelje za konstituiranje moderne hrvatske nacije u Istri i postupno sjedinjenje hrvatskih zemalja.

Doktorsku disertaciju Jurja Dobrile „Svetootački nauk o sakramentu ispovijedi“ (27-81) u prijevodu donosi Mate Križman. Disertacija se temelji na predaji Crkve, a dokaze za svoju tezu Dobrila pronalazi u nizu svjedočanstava svetih otaca i crkvenih pisaca. Cilj je radnje dokazati da se sakramentalna ispovijed ustanovljena od Boga primjenjivala u Crkvi od njezinih početaka, za razliku od protivnika, protestanata, koji zastupaju tezu da je ispovijed prvi put izmišljena i u Crkvu unesena na IV. Lateranskom saboru održanom 1215. godine.

Dobrila ponajprije obrađuje problematiku koja se odnosi na razne nazivke za ispovijed te postojanje raznih vrsta ispovijedi grijeha. Kako bi se izjave otaca lakše i jasnije tumačile te kako bi bilo jasno kada govore o sakramentalnoj ispovijedi smatra nužnim navesti one nazivke koji se spominju u djelima crkvenih otaca. U njima razlučuje ispovijedanje hvalbeno, ispovijedanje vjere i ispovijedanje grijeha. Zatim se osvrće na raznolika značenja izraza „exhomológēza“ i „homología“ koje Grci koriste za izražavanje ispovijedi. Potom opisuje četiri vrste ispovijedi grijeha za koje napominje kako ih valja razlikovati s obzirom na sakramentalnu ispovijed te naposljetku navodi i stavove protivnika o ispovijedi.

Glavni dio rada odnosi se na svjedočanstva svetih otaca i crkvenih pisaca kojima potvrđuje da je bilo sakramentalne ispovijedi. Započinje s 1. stoljećem, tijekom kojega je malo toga zapisano i sačuvano, međutim,

iako skromni, postoje dokazi koji govore o nužnosti ispovijedi za oprost grijeha. Navodi Klementa i Barnabu, a zatim prelazi na 2. stoljeće tijekom kojega su nastala jasnija svjedočanstva na temelju kojih dokazuje da je u Katoličkoj crkvi na snazi bila navada ispovijedi. Prema događajima opisanim kod Ireneja zaključuje da je ispovijed bila nužna za ispiranje grijeha, a bitni dio javne pokore čini skrušena ispovijed grijeha, što je i bit sakramentalne ispovijedi. Tertulijan i Ciprijan nalažu isti nauk o ispovijedi grijeha po kojem je pokora nužna prema Božjoj zapovijedi. Nadalje analizira Origena te Laktancija, koji govore o ispovijedi pred crkvenim službenicima. Potom navodi dokaze za ispovijed koje pronalazi u Apostolskim konstitucijama, nastalima u 3. i 4. stoljeću. Dobrila dokazivanje svoje teze nastavlja analiziranjem tekstova grčkih svetih otaca sv. Atanazija, sv. Bazilija te sv. Grgura Niškoga (Nisenskoga). Znamenita su svjedočanstva u prilog sakramentalnoj ispovijedi latinskih otaca. Sv. Ambrozije ističe oprostivost i najtežih grijeha. Paulin i Pacijan zagovaraju isti nauk, prema kojem ispovijed nije dostatna ako nakon nje ne slijedi ispravak počinjenoga grijeha. Opisuje i Zgodu o Nektariju, iz koje zaključke izvode i protivnici. Na ugled sv. Ivana Zlatoustoga ukazuju kako zastupnici tako i protivnici ispovijedi. Od 5. stoljeća nadalje izabire samo slavija svjedočanstva. Tako navodi svjedočanstva o ispovijedi grijeha koja je pronašao u djelima sv. Jeronima, sv. Augustina, Inocenta I., Lava Velikoga, Ivana Isposnika, a dokazivanje svoje teze završava Grgurom Velikim. Smatra da su se nakon Grgura Velikoga istaknuli mnogi pojedinci, ali ih Dobrila ne navodi jer bi trebalo poimence navesti mnoge ljude. Zaključuje da su i ova svjedočanstva dovoljna za dokazivanje sakramenta pokore te kako je mišljenje protivnika pogrešno.

U „Završnoj napomeni prevoditelja“ (82) Križman napominje da je radnja pisana rukom na izvrsnome latinskom jeziku pa se pita je li Dobrila vlastoručno napisao rad i je li tako dobro baratao latinskim jezikom. Zaključuje da je takvo što moguće, ali smatra kako je za potvrđan odgovor nužno prethodno temeljito istraživanje. Konac monografije donosi i preslik Dobriline doktorske disertacije (83-136).

Paola Šimunović